

Bartók Béla levele Szigeti Józsefhez

BARTÓK BÉLA, a legnagyobb magyar zeneszerző nevéből állandóan visszhangzik egész Amerika. Hiába távozott el az élők sorából a muzsikának ez a nagy magyar zsenije, műveiben tovább él és alakja egyre kimagaslóbbá válik.

Bartók Béla benső barátja volt Szigeti Józsefnek, a másik nagy magyar muzsikusiak, a hegedű egyedülálló művészenek. Szigeti József emlékei közül kiemelte Bartók Bélának egy még 1944 évi január 30-án hozzá intézett bartói levelét, amelyet közlés céljából eljuttatott "Az Ember" szerkesztőjéhez. Meghaltán közeljük Bartók Béla levelét Szigeti Józsefhez:

Albemarle Inn,
Asheville, N. C.
1944. jan. 30.

Kedves Jóskám,

Ne haragudj, hogy olyan sokáig nem írtam. Hiába, javithatatlanul rossz levélíró vagyok — és az örökös sok munka, — a sürgős munka, mert nem lehet sose tudni, meddig lehet még dolgozni. Pedig Isten látja lelkeimet (ha ugyan látja), sokat gondoltam rád és még Saranacból terveztem szép, hosszú levelet írni Neked. De hát éppen ez a baj: rövidet nem akartam, hosszúhoz meg mindig nagy elhatározás kell. No, de hagyjuk ezt.

Bizony, nagyon sajnálom, hogy nem Te kereáhlhattad a hegedűversenyt. Talán még emlékszel rá, hogy 3 évvel ezelőtt, mikor még meg sem jelent a zongorakivonat, küldöttem Neked egy példányt, csak úgy fényképmásolatban. Senki más akkor még nem kapott példányt. Ormándyval még meg van a lehetőség. Írt nekem valami más ügyben és említette, mennyire sajnálja stb. és szeretné, ha mégis lehetne lenne veled Phil.-ban, mert meghallgatta rádion és azt hiszi, ilyen heg. versenyt Beeth. Mendels. és Brahms óta nem írtak. Sic Ormándy! — Az előadás csakugyan eltűnő volt. Legjobban annak örültem, hogy a hangszereléssel semmi baj nincs. Semmit nem kell rajta változtatni. Már pedig éppen zenekari "kíséret" hegedűhöz nagyon kényes egy dolog. — A kritikusok persze — hívek maradtak önmagukhoz, bár egy árnyalattal kedvezőbben írtak, mint rendesen. Nem is tenném szóvá őket, de az egyik a következő baromságot mondta: ő nem hiszi, hogy ez a mű ki fogja szorítani a Beeth., Mendel., Brahms versenyeket. Hogy lehet ilyen hülyeségeket írni, hát ki az a bolondokházába való örült, aki művével "ki akarná szorítani" azokat a műveket. Ha azt írta volna, nem hiszi, hogy melléjük állítható, vagy valami hasonlót, akkor rendben lett volna a dolog. No, de hagyjuk ezt is.

Egészségemben a javulás aug. végén jelent meg, hirtelen fordulattal. Jelenleg teljesen egészségesnek érzem magam, nincs láz, erőm visz-

szatért, szép sétákat tudok tenni az erdős hegyekben — igen, hegyet mászom (persze csak kellő óvatossággal). Márc.-ban 87 font volt a nettó súlyom, most 105. Hízom. Elhízom. Széthízom. Nem fogsz megismerni. Talán ennek a javulásnak tudható be (vagy fordítva). Ez ugyan eddig is tudtuk, hogy Kusszevickinek megír- de most svaraufvejsz stahattam a megrendelt művet, tisztikai adatokkal bizonyít- Egész szeptemberben jó- ható. Aztán, hogy a lányok formán éjjel-nappal — azon (vagy asszonyok) sokkal he- dolgoztam. Márc. 17-18 kö- vesebbek, mérgeesebbek: sok-

rül szándékozzák Bostonban előadni, állítólag azon a koncertpáron, amelyiken te vagy a szólista. Örülök, ha legalább a próbán meg tudnád hallgatni. Elég bánat nekem, hogy nem lehetek ott. De a helyzet ez: orvosaim (bár sose látnék orvost) az északi embertelen téli időjárás elől ide száműztek utókurára. Akkor, ha valami váratlan baj nem történik addig, szabadon böcsötáranak.

Itt nagyon érdekes (de mint mindig, hosszadalmas) munkába fogtam, amelyet eddig még nem csináltam. Tulajdonképpen nem zenei munka: az oláh népdalszövegeket rendezem és tisztázom. 2000 darabot. Azt hiszem, sok érdekes dolog fog ebből kiderülni, legalább is a parasztokra vonatkozólag. Pl. hogy a lány számára sokkal nagyobb baj a cserbenhagyás, mint a legény számára. Ezt ugyan eddig is tudtuk, de most svaraufvejsz stahattam a megrendelt művet, tisztikai adatokkal bizonyít- ható. Aztán, hogy a lányok (vagy asszonyok) sokkal he- vesebbek, mérgeesebbek: sok-

BARTÓK
Kis Ormándy
1946. január 10. (Kis Ormándy)

1949

mál, nincs válas. Faleség

ÉKO

October 22, 1949

kal több átokszöveg van, lánytól hűtlen legényre, mint fordítva. Ezek az átokszövegek egyébként is rendkívül különösek: másoda shakespearei fantázia nyilvánul meg bennük, egészen csodálatosak. Sajnos az oláhokból nem idézhetek, mert nem értenéd meg. De nekünk magyaroknak van effélek bőven, pl.

"Tizenhárom sor patika
Ürüljön ki a számodra;
Kilenc szekér széna, száma
Rothadjon el az ágyadba.
Törülködő lángot hányjon,
Mosdóvizet vérré váljon."

Vagy pedig

"Verjen meg az Isten
pénzen vett kenyérrel,
Pénzen vett kenyérrel, kurva
feleséggel."

Pénzen vett kenyérel—ezt a városi amerikai meg sem értené, hiszen ugyebár mindnyájan pénzen vesszük a kenyeret. Igen ám, de nem a kisbirtokos paraszt, ez maga termeli a búzát, maga süti a kenyerét, és ha a jég elverte a termését, akkor pénzen kell vennie a kenyeret, de honnan vegye a pénzt!

Ehhez hasonlóan "érthetetlen" mikor az oláh lány ilyet kíván ("törjön ki a nyavalya, mikor esküvőre mész" és hasonló szép dolgok után) "verjen meg az Isten kilenc feleséggel." Hiszen ez jó kívánság, mondaná az amerikai: varietas delectat! Igen, de a parasztnál nincs válás. Feleség—"csere" csak haláleset után lehetséges. Haláleset pedig nagy baj náluk: költséggel és mindenféle egyéb zavarral jár!

Egészen különlegesek az "illetlen" szövegek is. Nem undok városi baka-disznókodások, hanem teli a legmeglepőbb ötletekkel. Jókedv csufolódás tobzódása.

Hát ilyenekkel foglalkozom

én most — és várom száműzetési időm leteltét.

Az a Vecsey—Saint-Saens eset így történt. Portugáliában, Porto-ban voltunk éppen. Saint-Saens is ott volt. Vecsey apa okvetlenül össze akarta hozni őt Frenki-vel. Nem tudom, melyik koncert volt, amelyik "előadásra" került, se hangnemre, se semmire nem emlékszem, csak arra, hogy a (2.) andante tételét lehetetlenül lassu tempóban játszotta a fiu, nyilván apja tanácsára. Megjelent a szerző a hotel-szobában, kezdünk játszani. Mikor a 2. tételhez érünk félbeszakít Saint-Saens mondván: ez így lehetetlen és a zongorához menve, beigazította az egészen rendezandante tempóra. Ezzel legalább is tűrhetővé lett az egyébként (legalább is számomra) unalmas mű. Saint-Saens távozott, az öreg Vecsey meg így fakadt ki "Eh nem ért ez ehhez, hiszen nem hegedüs."—Mért érdekel, illetve mért jutott eszedbe ez?

Parrish—Domonkos Dorottyá lelkesedve irt nyári látogatásáról nálatok. Hogy történt az, hogy előjátzott neked?

Sok jót kívánva, melegen üdvözöl

BÉLA

